

PAMINĖTAS KLAIPĖDOS UNIVERSITETO BALTIJOS REGIONO ISTORIJOS IR ARCHEOLOGIJOS INSTITUTO DVIDEŠIMTMETIS

Silva Pocytė

Klaipėdos universitetas

2012 m. gegužės 25 d. Klaipėdos universiteto Auloje vyko renginys, skirtas Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto (toliau Institutas, BRIAI) dvidešimtmečiui paminėti. Šventės diena pasirinkta atsitiktinai. Ji nesusijusi su Instituto įkūrimu ar kitu veiklos aspektu, nes Universiteto istorikų mokslinės veiklos pradžia formaliai sietina su 1991 m. gruodžio 11 d., kai Klaipėdos universiteto Senato nutarimu ir Universiteto Rektoriaus įsakymu nuo 1992 m. sausio 2 d. tuomet veikusiame Humanitarinių ir gamtos mokslų fakultete buvo įsteigtas Mažosios Lietuvos istorijos centras (toliau Istorijos centras). Nuo 1992 m. kovo mėn. jis buvo vadinamas Vakarų Lietuvos ir Prūsijos istorijos centru¹. Per 20 veiklos metų Institutas iš fakultetui priklausiusio mokslo centro tapo atskiru Universiteto mokslo padaliniu, kuriame yra vykdomi tarptautiniai ir Lietuvos institucijų finansuojami mokslinių tyrimų projektai, organizuojamose konferencijose diskutuojama naujausiomis regiono istorijos ir archeologijos temomis, leidžiami du serijiniai moksliniai leidiniai: „Acta Historica Universitatis Klaipedensis“ ir „Archaeologia Baltica“².

Instituto dešimtmečio ir penkiolikos metų veiklos sukakčių progomis būdavo išleidžiami nedideli informacinio pobūdžio leidiniai apie svarbiausius Instituto mokslininkų nuveiktus darbus³. Ruošiantis Instituto dvidešimtmečiui, leidybinės tradicijos neatsisakyta, tik šiuokart nuspręsta išleisti solidesnį darbą – studiją apie XX a. pradžioje Klaipėdoje pastatytą kareivinių pastatų ansamblį, kuris 1993 m. buvo perduotas Universitetui. Į paskiausiai restauruotą buvusių kareivinių VI korpusą 2009 m. pradžioje persikėlė ir Institutas bei Humanitarinių mokslų fakulteto Istorijos katedra. Istorikų Vyganto Vareikio, Vasilijaus Safronovo ir Vytauto Jokubausko parengtos studijos⁴, dedikuotos ir Klaipėdos universiteto 20-mečiui bei Klaipėdos miesto 760 metų jubiliejui, pristatymas tapo vienu iš svarbiausių Instituto jubiliejaus minėjimo akcentų.

Pirmojoje renginio dalyje tuometinio Istorijos centro įkūrėjai Alvydas Nikžentaitis, dabar dirbantis Lietuvos istorijos institute, ir Vladas Žulkus, šiuo metu – Instituto vyriausiasis mokslo darbuotojas, anuomet – Mažosios Lietuvos istorijos muziejaus direktorius, pasidalijo mintimis apie Istorijos centro kūrimo Klaipėdoje idėją, apie tokios minties palaikymą tarp Lietuvos ir užsienio, ypač Vokietijos, mokslininkų, susitikimus su Klaipėdos universiteto ir miesto vadovais, kuriuos reikėjo įtikinti Istorijos centro būtinumu ir reikalingumu tiek Universitetui, tiek Klaipėdos miestui. Klaipėdos miesto mero Vytauto Grubliausko sveikinimą perdavęs vicemeras Vytautas Čepas, Istorijos centro kūrimo metais buvęs Klaipėdos miesto tarybos pirmininku, prisipažino anuomet buvęs ganėtinai skeptiškas dėl tokios institucijos kūrimo svarbos, tačiau, kaip parodė praėjęs dvidešimtmetis, Instituto mokslininkų darbai pelnė pripažinimą Lietuvoje ir užsienyje, jie padėjo suvokti regiono

¹ Plačiau apie Instituto veiklos įkūrimo aplinkybes, mokslinius tyrimus, Instituto vietą Universitete ir jo sąryšį su Klaipėdos miestu bei visu regionu žr.: POCYTĖ, S.; SAFRONOVAS, V. Pažįstant kultūrų kaitą: praeities tyrimų Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institute dvidešimtmetis. In *Kareivinės, tapusios Klaipėdos universitetu*. Sud. V. SAFRONOVAS. Klaipėda, 2012, p. 247–258.

² Apie Instituto veiklą žr. BRIAI interneto svetainėje: <<http://briai.ku.lt/>>.

³ *Vakarų Lietuvos ir Prūsijos istorijos centras: 1992–2002*. Sud. S. POCYTĖ. Klaipėda, 2002; *Istorijos mokslas Klaipėdos universitete. Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas, 1992–2007*. Sud. S. POCYTĖ. Klaipėda, 2007.

⁴ *Kareivinės, tapusios Klaipėdos universitetu*. Sud. V. SAFRONOVAS. Klaipėda, 2012.

unikalumą, sudėtingą ir prieštaringą jo istoriją. Universiteto Rektorius Vaidutis Laurėnas pasidžiaugė, kad Institutas yra svarbus Universiteto mokslo padalinys, kurio veikla ir moksliniai laimėjimai garsina Universitetą bei formuoja regiono istorijos ir archeologijos mokslinių tyrimų tendencijas. Rektorius įteikė padėkos raštus Instituto įkūrėjams Alvydui Nikžentaičiui ir Vladui Žulkui bei dabartinei direktorei Silvai Pocytei ir palinkėjo visam kolektyvui įdomių ir prasmingų darbų.

Į renginį negalėjęs atvykti Vokietijos Federacinės Respublikos Ambasadorius Lietuvoje Matthias Mülmenstädt atsiųstame sveikinimo žodyje išskyrė Klaipėdos universiteto įkūrimo 1991 m. svarbą formuojant jauną universitetinį miestą ir jaunų žmonių traukos centrą ir pabrėžė Instituto indėlį tiek į sėkmingą Universiteto vystymąsi, tiek į Lietuvos švietimo ir mokslo raidą bei demokratinės valstybės kūrimą.

Nuo pat Instituto veiklos pradžios bendradarbiaujama su įvairiomis užsienio ir Lietuvos mokslo, akademinėmis, kultūros institucijomis. Viena iš jų – Lietuvos istorijos institutas, kurio Mokslo tarybos pirmininko Artūro Dubonio ir direktoriaus Rimanto Miknio sveikinimą perdavė Lietuvos istorijos instituto direktoriaus pavaduotoja Zita Medišauskienė, o Alvydas Nikžentaitis ant savo pečių (tikrąja šio žodžio prasme) atnešė dovaną – dėžę įvairių šio instituto išleistų knygų, kurios praturtino BRIAI biblioteką. Sveikinimo žodyje dėkota už vaisingą partnerystę rengiant jaunuosius mokslininkus, už bendradarbiavimą ir linkėta „naujų brandžių darbų, dar platesnių tarptautinių ryšių ir tarptautinio žinomumo, talentingų ir iniciatyvių [...] darbo sekėjų“. Sveikinimo laišką parašiusi kolegė istorikė Ingė Lukšaitė linkėjo branda, išmintimi ir galia atsiliepti į laiko iššūkius, išskylančius istorijai.

Mokslo ir enciklopedijų leidybos centro vardu ir šio centro Mažosios Lietuvos enciklopedijos rengimo grupės vardu kalbėję direktorius Rimantas Kareckas bei vedėja Danutė Valentukevičienė minėjo bendradarbiavimą su Instituto darbuotojais rengiant įvairius leidinius ir taikliai pažymėjo, kad mokslininkų paskelbti darbai kartais sukelia audras, tačiau tik diskusijos mokslinėje aplinkoje ir viešojoje erdvėje suteikia galimybę pažinti įvairialypę krašto istoriją bei sulaužyti ne vieną stereotipą.

Institutą jubiliejaus proga taip pat sveikino Mažosios Lietuvos istorijos muziejaus direktorius Jonas Genys, Klaipėdos etnokultūros centro direktorė Nijolė Sliužinskienė, Kultūros paveldo departamento Klaipėdos teritorinio padalinio vyriausiasis valstybinis inspektorius Laisvūnas Kavaliauskas, Universiteto fakultetų dekanai ir Universiteto Baltijos pajūrio aplinkos tyrimų ir planavimo instituto direktorė.

„Antrąją“ sąlyginai pavadintinoje renginio dalyje buvo pristatyta naujausia, specialiai jubiliejui išleista, studija „Kareivinės, tapusios Klaipėdos universitetu“. Vasilijus Safronovas, moderavęs knygos pristatymą, atskleidė šios knygos atsiradimo idėją, susijusią su trimis miestui bei Universitetui svarbiais jubiliejais, ir siekiu unikalaus vieno miesto objekto – pastatų ansamblio – pavyzdžiu parodyti kareivinių miestelio transformaciją į akademinę bei mokslinę erdvę bei pačios Klaipėdos transformaciją iš igulos miesto į akademinį miestą. Vytautas Jokubauskas supažindino su buvusių kareivinių ansamblio išlikusiais bei jau nebesamais pastatais ir jų funkcine paskirtimi, o kitas studijos bendraautoris Vygantas Vareikis pasidalijo išvalgomis apie kareivinių perdavimo Universitetui pirmaisiais Lietuvos nepriklausomybės metais peripetijas. Leidinys yra gausiai iliustruotas nuotraukomis, surinktomis iš privačių kolekcijų, muziejų ir archyvų fondų, dalis jų yra publikuojamos pirmą kartą. Knygą spaudai parengė ir išleido Klaipėdos universiteto leidykla, kuriai 2012 m. taip pat sukako dvidešimt metų.

Renginį užbaigė Instituto mokslininkų archeologų Vlado Žulkaus ir Algirdo Girininko drauge su Klaipėdos universiteto televizija sukurto filmo „Lietuvos pajūris. Žmonės ir kultūra“ premje-

ra. Filmas atskleidžia žmonių gyvenimo prie vandens per kelis tūkstantmečius raidą, pokyčius priekrantėje, kuriems įtaką darė gamtiniai, kultūriniai, industriniai procesai. Po filmo peržiūros V. Žulkus pasidžiaugė neseniai gauta povandeniniams archeologiniams tyrimams vykdyti reikalinga įranga – povandeniniu pneumatiniu pjūklų reliktinio miško medžių bandiniams pjauti, darbas su kuriuo buvo užfiksuotas filmo kadruose. Kaip padėka šią įrangą padovanojusiam įmonės „Baltisches Haus“ generaliniam direktoriui Sauliui Buteliauskui buvo įteikta 10 tūkst. metų senumo reliktinės pušies nuopjova.

Dėkojame Universiteto kolegoms, miesto bendruomenės nariams, svečiams, dalyvavusiems Instituto dvidešimtmečio paminėjime, ir viliamės, kad Instituto mokslinė veikla ir ateityje skatins pažinti ir diskutuoti apie regiono praeitį ir kultūrą.